

УДК 338.43.02 (477)

В. О. Кузоваткін,
аспірант, Житомирський національний агроекологічний університет

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Досліджено особливості інформаційно-консультативного забезпечення аграрного ринку та його вплив на сільське господарство. Проаналізовано сучасний стан, основні проблеми та перспективи розвитку інформаційно-консультативного забезпечення. Встановлено причини, які впливають на розвиток інформаційно-консультативного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників у Житомирській області.

The paper covers the investigation into the peculiarities of the information and advisory support of the agrarian market and its affects on agriculture. The author analyzes the present day state, basic problems and prospects for developing the information and advisory support. The paper specifies the reasons affecting the development of the information and advisory support of farm producers in Zhytomyr oblast.

Ключові слова: інформаційно-консультативна діяльність, сільськогосподарські товаровиробники, дорадчі служби, дорадники, експерти-дорадники, консультанти.

ВСТУП

Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції шляхом впровадження нових технологій є одним з основних напрямів ефективної господарської діяльності. Отже, існує потреба у створенні системи, яка забезпечувала б товаровиробників професійними, адаптованими до сучасних умов господарювання консультаціями, порадами, новітніми розробками. У зв'язки з цим в умовах мінливості ринкового середовища товаровиробники відчують нагальну потребу в інформаційно-консультативних послугах різного характеру. Це покликана виконувати інформаційно-консультативна інфраструктура, яка представлена органами державного регулювання, професійними громадськими організаціями, консалтинговими фірмами, науковими організаціями і дорадчими службами. Актуальність дослідження полягає в тому, що в сучасних умовах господарювання створення ефективної і надійної системи інформаційно-консультативного забезпечення є однією з передумов виходу сільського господарства з кризи та може забезпечити підприємствам економічне зростання, фінансову стабільність, вищий рівень конкурентоспроможності продукції.

Теоретичні та методологічні основи формування і функціонування системи інформаційно-консультативного забезпечення висвітлені в працях таких відомих вітчизняних і зарубіжних науковців, як: О.М. Бородіна, В.В. Дерлеменко, В.В. Зіновчук, Ю.С. Коваленко, Т.П. Кальна-Дубінюк, Л.М. Левківська, Б.К. Скірта, С.О. Тивончук, О.В. Ульянченко та ін. Значна увага зарубіжному досвіду інформаційно-консультативного забезпечення приділяється у працях О.П. Недбалюка, Ван Ден Бана, В.М. Кошелева. Особливості діяльності організацій інформаційно-консультативного забезпечення, зокрема проблеми становлення, функціонування дорадчих служб, каталізатора науково-технічного прогресу, розглядаються такими вченими, як Т.А. Бутенко, М.Ф. Кропивко, М.І. Лобанов, П.Т. Саблук, В.В. Самсонова. Варто зазначити, що М.Ф. Кропивко одним з перших в Україні піднімає питання інформаційно-консультативного забезпечення як об'єкта підприємницької діяльності та здійснює оцінку його діяльності. Відповідно до змін у загальноекономічному устрої аграрного комплексу в Інституті аграрної економіки ним було започатковано дослідження проблем розвитку інформаційно-консультативного забезпечення від ок-

ремих його складових до комплексного підходу. У процесі розвитку наукової думки всі положення інформаційно-консультативного забезпечення АПК розширюються, удосконалюються та у деяких аспектах набувають нового змісту. Водночас окремим аспектам даної проблеми було приділено недостатньо уваги, що дає підстави стверджувати про актуальність проведення подальших досліджень.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою дослідження є вивчення особливостей формування і функціонування організацій інформаційно-консультативного забезпечення в Україні, а саме — у Житомирській області, обґрунтування та визначення подальших шляхів їх розвитку. Об'єктом дослідження є процес формування і функціонування організацій інформаційно-консультативного забезпечення в Україні, зокрема у Житомирській області. За допомогою методу соціологічних опитувань з метою вивчення стану, проблем та перспектив інформаційно-консультативного забезпечення в Україні було проведено окреме дослідження за допомогою спеціально розробленої анкети, що містила блоки питань щодо стану, проблем, перспектив розвитку інформаційно-консультативного забезпечення аграрного ринку. Цей метод також використовувався при дослідженні рівня попиту на інформаційно-консультативні послуги у Житомирській області. Методологічною і теоретичною основою дослідження визначено діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення фундаментальних положень економічної теорії та процесів, які відбуваються в аграрній сфері України, законодавчо-нормативні акти з питань регулювання діяльності дорадчих служб в Україні, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, особисті спостереження автора. В ході дослідження використовувалися загальні та спеціальні наукові методи: метод теоретичного узагальнення та аналізу і синтезу — для вивчення теоретичних аспектів становлення і функціонування організацій інформаційно-консультативного забезпечення та показників їх діяльності; монографічний — при дослідженні загального стану інформаційно-консультативного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників в Україні, а саме — у Житомирській області різноманітні прийоми економіко-статистичного методу (статистичне спостереження, порівняння) — при опрацю-

Таблиця 1. Попит на інформаційно-консультативні послуги у Житомирській області в 2011 р., %

Категорії респондентів	Послуги							
	Юридичні	Економічні	Технологічні	Агрономічні	Зоотехнічні	Ветеринарні	Організаційні	Інші
Фермери	12,1	14,2	20,1	20,6	10,5	5,3	17,2	-
Керівники с.-г. підприємств	20,0	24,1	6,2	12,0	7,1	5,1	25,0	0,5
Спеціалісти с.-г. підприємств	5,1	15,3	11,3	35,5	10,6	7,1	14,1	1,0
Сільське населення	3,1	5,4	27,8	25,6	15,6	17,2	4,1	1,2
У середньому	10,1	14,8	16,4	23,4	11,0	8,7	15,1	0,7

Джерело: власні дослідження.

ванні масиву статистичних даних; абстрактно-логічний — при узагальненні результатів проведених досліджень, формулюванні висновків і пропозицій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розвиток ринків інформації та інновацій, які займають чільне місце в структурі ринку АПК, відіграє визначальну роль як важіль економічного зростання у перспективі. Ефективне функціонування цих ринків потребує розвинутої інфраструктури, одним з елементом якої є комплекс організацій та служб, які надають агроконсалтингові послуги. Механізм функціонування будь-якого ринку зумовлюється дією таких складових елементів, як товар, попит, пропозиція, ціна, конкуренція. Є пропозиція і попит на цей товар, а виникнення інформаційно-консультативних служб у формі приватних агроконсалтингових фірм зумовлює конкуренцію між ними. Отже, інформаційно-консультативне та наукове обслуговування, займаючи чільне місце в інфраструктурі ринків інформації та інновацій, разом з тим, має визначені передумови для формування ринкової системи поширення сільськогосподарських знань та інформації [3, с. 5—6].

Важливим моментом є створення умов для ефективного функціонування агроконсалтингових формувань і пропонуємо розглянути сучасний стан розвитку ринку інформаційно-консультативних послуг. Важливим поняттям інфраструктури аграрного ринку є попит на інформаційно-консультативні послуги. З метою виявлення основних груп користувачів послуг нами було проведено соціологічне дослідження, в результаті якого було встановлено, що попит на інформаційно-консультативні послуги в Житомирській області є недостатньо задоволеним (36 %).

Для оцінки попиту і виявлення потенційної потреби на ці послуги у Житомирській області

Таблиця 2. Кількість звернень суб'єктів господарської діяльності до ГУ АПР Житомирської облдержадміністрації

Райони	2008 р.	2009 р.	2010 р.	Разом	2010 р. до 2008 р.	
					+/-	%
Андрушівський	5	-	-	5	-5	-
Бердичівський	6	12	5	23	-1	83,3
Любарський	5	4	3	12	-2	60,0
Попільнянський	4	6	3	13	-1	75,0
Ружинський	7	10	11	28	4	в 1,6 раза
Чуднівський	4	7	8	19	4	в 2,0 раза
Романівський	3	2	2	7	-1	66,7
Житомирський	16	23	13	52	-3	81,2
Коростишівський	7	2	12	21	5	в 1,7 раза
Новоград-Волинський	3	7	1	11	-2	33,3
Черняхівський	11	6	4	21	-7	36,4
Баранівський	7	4	6	17	-1	85,7
Володар-Волинський	4	3	3	10	-1	75,0
Смільчинський	1	4	2	7	1	в 2,0 раза
Коростенський	4	2	1	7	-3	25,0
Лугинський	-	-	1	1	1	-
Малинський	-	1	2	3	2	-
Народичський	5	2	3	10	-2	60,0
Овруцький	-	11	3	14	3	-
Олевський	5	8	3	16	-2	60,0
Радомишльський	3	6	4	13	1	в 1,3 раза
Червоноармійський	5	3	4	12	1	80,0
Брусилівський	6	11	4	21	2	66,7
Всього по області	111	134	98	343	-13	88,3

Джерело: розраховано за даними Головного управління агропромислового розвитку Житомирської облдержадміністрації.

було проведено дослідження, де були опитані різні категорії працівників сільськогосподарського виробництва. В опитуванні брали участь фермери (32 %), керівники господарств (20 %), спеціалісти різних напрямів (20 %) і сільське населення (28 %) (табл. 1).

У результаті дослідження було визначено, що 52 % респондентів мають регулярну потребу в інформаційно-консультативних послугах, 32 % нерегулярну (1—2 рази на рік), 15 % не мають необхідності в них. Найбільш затребуваною є інформація агрономічного (23,4 %), технологічного (16,4 %), організаційного (15,1 %) і економічного (14,8 %) характеру. Потреба в інформації агрономічного характеру свідчить про те, що вона є найбільш незадоволеною.

Пропозиція на ринку інформаційно-консультативних послуг в основному представлена державними органами регулювання, науковими організаціями, представницькими та громадськими організаціями. Незважаючи на те, що національний ринок консультаційних послуг в аграрній сфері інтенсивно розвивається, розгалужена мережа приватних сільськогосподарських консультаційних служб зараз відсутня. Більшість товаровиробників не можуть налагодити повноцінну співпрацю з відповідними приватними структурами. Послуги останніх мають досить високу ціну та часто не відповідають вимогам користувачів щодо якості [6, с. 20].

На нашу думку, варто приділити увагу Головному управлінню агропромислового розвитку (ГУ АПР) Житомирської облдержадміністрації. Ця організація є державною установою, яка більшість інформаційно-консультативних послуг надає на безоплатній основі. Важливе місце займає відділ врегулювання відносин власності, дорадництва і розвитку фермерських господарств. Цей відділ, поряд з координуванням діяльності дорадчих служб в контексті соціально спрямованих послуг, надає інформаційно-консультативні послуги сільськогосподарським товаровиробникам і населенню (табл. 2).

Аналіз табл. 2 свідчить, що до відділу постійно звертаються сільськогосподарські товаровиробники і населення з усіх районів області. Основними напрямками надання інформаційно-консультативних послуг є врегулювання земельних і майнових відносин, фінансування галузей АПК, розрахунки за реалізовану сільськогосподарську продукцію, соціальні питання. Найменша кількість звернень припадає на Лугинський, Малинський і Андрушівський райони. Позитивним моментом є те, що товаровиробники регулярно звертаються до відділу та отримують кваліфіковані відповіді від спеціалістів.

Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від їх здатності швидко орієнтуватися в нових економічних умовах, для цього потрібно володіти різноплановою інформацією для прийняття обґрунтованих рішень та здійснення інноваційної діяльності з метою забезпечення конкурентоздатності своєї продукції. В умовах ринку інформація стає таким самим ресурсом і фактором прийняття рішень, як і всі інші матеріальні ресурси, що формують кінцевий продукт, і згідно із законом України "Про інформацію" визнається товаром на офіційному рівні. Особливого значення набуває науково-технічна інформація, що об'єктивно перетворюється в інноваційний продукт, упровадження якого має здійснюватися на підприємницьких засадах.

Ключове місце в ієрархії інформаційно-консультативної інфраструктури аграрного ринку займає Інститут сільського господарства Полісся НААН України. Це науково-дослідна установа, яка розробляє наукові основи ведення сільського господарства в умовах Полісся та районах забруднених внаслідок аварії на ЧАЕС. У даний час структура інституту представлена в трьох містах таких як, Житомир, Коростень, Любар (Чорторійське дослідне поле та дослідне господарство "Нова перемога"). Інститут є головною науковою установою центру наукового забезпечення АПВ Житомирської області, який надає сільськогосподарським товаровиробникам консультації, дорадчі послуги, допомагає у впровадженні наукових розробок та інновацій. Результати дослідження інформаційно-консультативної діяльності Інституту сільського господарства Полісся представлені у табл. 3.

Аналіз табл. 3 свідчить, що з кожним роком збільшується кількість наданих консультацій сільськогосподарським товаровиробникам. Так, у 2010 р. в порівнянні з 2008 р. кількість наданих консультацій збільшилась на 20, конференцій — на 5, наукових лекцій — на 34, кількість статей — на 55. Позитивним моментом є те, що з кожним роком збільшується кількість виступів на радіо та телебаченні. Спостерігається позитивна динаміка видання рекомендацій, буклетів та інформаційних листків, статей у наукових журналах. Це може сприяти підвищенню довіри товаровиробників до інформаційно-консультативних організацій області та поступовому формуванню авторитету агроконсалтингових організацій.

У сучасних умовах господарювання важливе місце у функціонуванні інформаційно-консультативної інфраструктури аграрного ринку відіграє ДУ ЖЦ Облдержродючість, яка здійснює цілий спектр робіт щодо відтворення родючості ґрунтів, аналіз сільськогосподарської продукції на вміст

Таблиця 3. Інформаційно-консультативна діяльність Житомирського центру наукового забезпечення АПВ

	Назва заходів	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до 2007 р.	
						+/-	%
Проведено:	конференції	3	3	7	8	5	в 2,7 раза
	науково-практичні семінари	17	11	12	15	-2	88,2
	наради	5	14	10	12	7	в 2,4 раза
	дні поля	5	6	7	7	2	в 1,4 раза
	круглі столи, курси	5	6	5	4	-1	80,0
	виставки, аукціони, ярмарки	6	5	9	6	0	100,0
	консультації	280	210	260	300	20	107,1
Видано:	наукові лекції	96	105	115	130	34	в 1,4 раза
	монографій	4	3	4	4	0	100,0
	рекомендацій	5	11	9	11	6	в 2,2 раза
	буклетів та інформаційних листків	22	24	24	30	8	в 1,4 раза
	статей в наукових журналах	95	109	142	150	55	в 1,6 раза
	статей в газетах	3	3	5	3	0	100,0
	Виступи на радіо	2	5	5	5	3	в 2,5 раза
телебаченні	1	2	3	3	2	в 3,0 раза	
	Кількість агрокрамниць	2	3	2	2	0	100,0

Джерело: власні дослідження.

різноманітних речовин та ін. З кожним роком ця організація збільшує обсяги надання консультацій сільськогосподарським товаровиробникам. У 2010 р. в порівнянні з 2008 р. збільшилась кількість наданих консультацій на 60, наукових лекцій — на 13, статей в наукових журналах на 4. Це свідчить про поступово зростаюче значення цієї організації в загальній структурі інформаційно-консультативного забезпечення (табл. 4).

Підсумовуючи результати даної частини дослідження, слід відзначити, що інформаційно-консультативна інфраструктура аграрного ринку є системою, розвиток якої буде відбуватись за умови ефективної взаємодії її елементів на основі прогресивних форм організації сільськогосподарського виробництва.

З метою вивчення проблем розвитку інформаційно-консультативної інфраструк-

Таблиця 4. Інформаційно-консультативна діяльність ДУ ЖЦ Облдержродючість

	Назва заходів	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. до 2008 р.	
					+/-	%
Проведено:	науково-практичні семінари	-	1	2	2	-
	наради	4	4	4	0	100,0
	консультації	120	145	180	60	в 1,5 раза
	наукові лекції	8	12	21	13	в 2,6 раза
Видано:	рекомендацій	1	-	-	-1	-
	статей в наукових журналах	6	6	10	4	в 1,7 раза
	статей в газетах	1	-	-	-1	-

Джерело: власні дослідження.

Таблиця 5. Фактори, які найбільше стримують розвиток інформаційно-консультативних послуг в Україні

Стимувальні фактори	до 30 р.		35-45 р.		45-55 р.		понад 55 р.	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Недостатній обсяг інформації про можливості консультаційних служб	4,6	4,6	3,7	10,2	5,6	3,7	5,6	-
Неможливість сплатити послуги	1,9	3,7	7,4	6,5	-	1,9	5,6	0,9
Відсутність гарантій ефективності	1,9	3,7	2,8	3,7	1,9	1,9	2,8	-
Особисте несприйняття консультанта	2,8	2,8	0,9	1,9	-	-	1,9	-
Відсутність потреби у консультаціях	-	-	-	0,9	-	-	1,9	-
Недостатнє державне фінансування	-	-	-	0,9	-	-	-	-
Невирішеність питань на державному рівні	-	-	-	-	-	0,9	-	-
Відсутність державної програми розвитку інформаційно-консультативних служб	-	-	-	-	-	-	0,9	-
Всього, чол.	12	16	16	26	8	9	20	1

Джерело: власні дослідження.

тури в Україні, насамперед у Житомирській області, та формування відповідних пропозицій було проведено окреме дослідження за допомогою спеціально розробленої анкети, що містила блоки питань, які висвітлювали основні проблеми розвитку. Цільовою групою виступали професійні консультанти, дорадники і експерти-дорадники з усіх регіонів України. У результаті дослідження було встановлено, що для 61 % респондентів найголовнішим мотивом набуття фаху сільськогосподарського консультанта є бажання сприяти сільському розвитку, 25 % вважають, що це цікава (творча) робота. На питання, якою найголовнішою рисою повинен бути наділений консультант, 35 % опитаних відповіли, що це професійна компетенція, 15 % стверджують, що це комунікабельність, 13 % — підприємницьке мислення. Під час опитування щодо визначення головного завдання інформаційно-консультативного забезпечення 41 % респондентів вважає допомогу в організації і здійсненні змін у

перед повинна бути направлена на підтримку сільських підприємців, 22 % — на пошук додаткових джерел доходів, 18 % — на допомогу у диверсифікації господарств, 14 % — на екологічну безпеку, 11 % — на розвиток не-сільськогосподарської діяльності.

Важливою проблемою нашого дослідження було виявлення факторів, які найбільше стримують розвиток інформаційно-консультативних послуг в Україні. В процесі нашого дослідження було встановлено, що основним фактором, який найбільше стримує розвиток інформаційно-консультативних послуг, є недостатній обсяг інформації про можливості консультаційних служб (38,0 %). Найбільш чисельну групу складають жінки віком 35—45 років (10,2 %). На другому місці стоїть неможливість сплатити послуги (27,8 %), а на третьому — відсутність гарантій ефективності впровадження наданої консультації (18,5 %). На нашу думку, недостатній обсяг інформації про можливості консультаційних

служб зумовлений тим, що сільськогосподарський товаровиробник не знає про їх можливості, які послуги вони надають і на якій основі. На обласному і районному рівнях не ведеться необхідна робота щодо розповсюдження інформації про можливості консультаційних служб. Низька представленість служб на районному рівні не дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню оперативно звертатись до них.

Таблиця 6. Основні заходи щодо підвищення ефективності інформаційно-консультативної діяльності в Україні

Заходи	до 30 р.		35-45 р.		45-55 р.		понад 55 р.	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Підвищення фахового рівня консультантів	2,6	4,5	0,6	3,2	3,2	1,9	6,5	0,6
Налагодження довгострокових контактів між консультантом і товаровиробником	1,3	2,6	2,6	3,9	0,6	2,6	3,2	-
Зміна ставлення виробників до інформаційно-консультативної діяльності	2,6	2,6	1,9	4,5	1,3	0,6	1,9	-
Підвищення рівня відповідальності за якість інформаційно-консультативних послуг	1,3	1,3	2,6	2,6	0,6	3,2	0,6	-
Посилення вимог до підбору кадрів для інформаційно-консультативних організацій	-	1,9	0,6	3,2	1,3	0,6	3,9	-
Підвищення розміру та забезпечення своєчасності оплати інформаційно-консультативних послуг	-	1,9	3,2	3,9	0,6	-	1,3	-
Покращення стосунків консультантів і товаровиробників	0,6	1,3	1,9	1,3	0,6	0,6	1,3	-
Зміна державної політики	-	-	-	0,6	-	-	0,6	-
Стале державне фінансування	-	-	-	0,6	-	-	-	-
Всього, чол.	13	25	21	37	13	15	30	1

Джерело: власні дослідження.

Важливим завданням на сьогодні є виявлення негативних факторів, які стримують розвиток інформаційно-консультативних послуг в Україні, та зменшення рівня їх впливу. Для цього у процесі дослідження було виявлено основні заходи, які необхідно здійснювати для підвищення ефективності інформаційно-консультативної діяльності в Україні (табл. 6).

Винятково важливим є підвищення фахового рівня консультантів. За це висловилося 23,2 % респондентів, з яких найбільш чисельною групою є чоловіки віком понад 55 років (6,5 %). Нині є підстави стверджувати, що фаховий рівень консультантів знаходиться не на достатньому рівні, який дозволив би повністю задовольнити сільськогосподарського товаровиробника якісними консультаціями. Важливим моментом є використання матеріально-технічного та інтелектуального потенціалу вищих навчальних закладів і наукових установ. На другому місці стоїть налагодження довгострокових контактів між консультантом і товаровиробником (16,8 %), а на третьому — зміна ставлення виробників до інформаційно-консультативної діяльності (15,5 %).

На сучасному етапі розвитку інформаційно-консультативної діяльності в Україні залишається невирішеною проблема її кадрового забезпечення. Здійснюючи анкетування, головним завданням було дізнатися про основні заходи, які необхідно здійснити для вирішення цієї проблеми, враховуючи думки експертів (табл. 7).

У результаті дослідження було встановлено, що основним заходом вирішення кадрової проблеми є широке використання матеріально-технічного та інтелектуального по-

Таблиця 7. Пріоритети щодо вирішення кадрової проблеми інформаційно-консультативних організацій в Україні

Заходи	до 30 р.		35-45 р.		45-55 р.		понад 55 р.	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Використання матеріально-технічного та інтелектуального потенціалу вищих навчальних закладів і наукових установ	5,5	7,7	4,4	11,0	3,3	4,4	4,4	-
Підбір кадрів виключно на конкурсній основі	1,1	4,4	2,2	7,7	4,4	1,1	7,7	1,1
Налагодження довгострокових контактів між консультантом і товаровиробником	1,1	1,1	6,6	2,2	1,1	5,5	5,5	-
Забезпечення консультантів гідною зарплатою	-	-	1,1	1,1	-	-	-	-
Кадрової проблеми не існує	-	-	1,1	1,1	-	-	-	-
Покращення підбору кадрів і їх підготовка	-	-	-	-	-	1,1	-	-
Якісний підбір, підвищення кваліфікації через навчання	1,1	-	-	-	-	-	-	-
Всього, чол.	8	12	14	21	8	10	17	1

Джерело: власні дослідження.

тенціалу вищих навчальних закладів і наукових установ (40,7 %, з яких 11,0 % становлять жінки віком 35—45 років). Не менш важливим є підбір кадрів винятково на конкурсній основі (29,7 %). Отже, пріоритетом при підборі консультантів повинно бути те, що претендент повинен бути не тільки психологом, дослідником, викладачем, але і практиком.

У сучасних умовах господарювання важливим є створення таких умов, за яких сільськогосподарські товаровиробники мали б необхідний рівень довіри до інформаційно-консультативних організацій та звертались до них. Нині він є недостатнім та не дозволяє їм безперешкодно звертатись до консультантів. У процесі дослідження нами були визначені основні заходи, які необхідно здійснити для підвищення довіри сільськогосподарських товаровиробників і населення до інформаційно-консультативних організацій (табл. 8).

Таблиця 8. Основні заходи щодо підвищення довіри сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення до інформаційно-консультативних організацій

Заходи	до 30 р.		35-45 р.		45-55 р.		понад 55 р.	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Формування територіально-розгалуженої мережі інформаційно-консультативних організацій	1,5	3,0	1,5	6,8	1,5	4,5	4,5	-
Надання консультантами, певних гарантій ефективності впровадження консультації у практику	2,3	4,5	4,5	3,8	1,5	1,5	3,8	-
Підвищення фахового рівня консультантів	1,5	3,0	3,0	3,0	3,8	1,5	4,5	0,8
Зміна організації інформаційно-консультативного забезпечення	2,3	-	3,8	6,1	0,8	-	4,5	-
Проведення маркетингових заходів з метою просування інформаційно-консультативних послуг	1,5	4,5	1,5	4,5	-	1,5	0,8	-
Державне фінансування	-	-	-	-	-	-	0,8	-
Довіра достатньо висока	-	-	0,8	-	-	-	-	-
Всього, чол.	12	20	20	32	10	12	25	1

Джерело: власні дослідження.

За результатами анкетування, зі 132 респондентів 31 % (23,5 % від загальної кількості опитаних, з яких 6,8 % жінки віком 35—45 р.) визначили, що для підвищення довіри необхідним є формування територіально-розгалуженої мережі інформаційно-консультативних служб. Такими, що вважають надання консультантами певних гарантій ефективності впровадження консультації у практику як основним заходом підвищення довіри, є 22,0 % опитаних, а підвищення фахового рівня консультантів — 21,2 %. Отже, незначні коливання запропонованих заходів дають можливість стверджувати, що вони повинні здійснюватись системно та змінюватись залежно один від одного.

ВИСНОВКИ

1. Функціонування інформаційно-консультативних організацій в Україні спрямоване на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарства і є важливим інструментом формування ефективного аграрного виробництва на основі новітніх досягнень науки та техніки.

2. Попит на інформаційно-консультативні послуги в Житомирській області є незадоволеним, що має стати основною причиною формування на базі вищих навчальних закладів агроконсалтингових структур. Після того, як ці структури набудуть необхідного авторитету, можливим є їх створення на приватній основі.

3. У результаті дослідження було встановлено, що найбільше стримують розвиток інформаційно-консультативних послуг в Україні недостатній обсяг інформації про можливість консультаційних служб, неможливість сплатити послуги і відсутність гарантій ефективності. Шляхами вирішення цих проблем можуть бути проведення відповідних маркетингових заходів щодо просування інформаційно-консультативних послуг, формування переліку організацій, де сільськогосподарські товаровиробники зможуть на початковому етапі отримувати послуги на безоплатній основі, підвищення рівня відповідальності консультантів за результати своєї діяльності.

4. У результаті аналізу було з'ясовано, що з метою підвищення ефективності інформаційно-консультативної діяльності в Україні можливими є проведення таких заходів, як: підвищення фахового рівня консультантів, налагодження довгострокових контактів між консультантом і товаровиробником, зміна ставлен-

ня виробників до інформаційно-консультативної діяльності.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вирішенні питань розвитку інформаційно-консультативної інфраструктури аграрного ринку, зокрема кадрового, матеріально-технічного забезпечення, визначення ефективності агроконсалтингових послуг в умовах досліджуваного регіону.

Література:

1. Галич О.А. Сільськогосподарське дорадництво: навч. посіб. / О.А. Галич, О.О. Сошовська. — К.: ЦУЛ, 2007. — 368 с.

2. Бородіна О.М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О.М. Бородіна. — К.: Інститут аграрної економіки, 2001. — 72 с.

3. Бутенко Т.А. Формування ринку інформаційно-консультаційних послуг в аграрному секторі економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Т.А. Бутенко. — Харків, 2006. — 23 с.

4. Волошка В. Сільськогосподарське дорадництво в Україні / В. Волошка // Пропозиція. — 2004. — № 1. — С. 16—17.

5. Доценко Л.В. Попит на консалтингові послуги сільськогосподарських дорадчих служб / Л.В. Доценко // Економіка АПК. — 2004. — № 7. — С. 31—34.

6. Дубін А.М. Сільськогосподарське дорадництво в Луганській області: процес становлення та перспективи розвитку / А.М. Дубін, Р.В. Марков // Інформаційний вісник стану та перспектив розвитку дорадництва в Україні (для вищих навчальних закладів/підрозділів/післядипломної освіти) / Наук.-метод. центр аграр. освіти — К., 2009. — С. 19—27.

7. Кропивко М.Ф. Інформаційна система як фактор забезпечення життєдіяльності сільськогосподарських товаровиробників в ринкових умовах / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. — 1999. — № 1. — С. 124—128.

8. Кудінова І.П. Роль та особливості сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні / І.П. Кудінова // Наука і методика. — 2008. — № 13. — С. 87—91.

9. Сидоренко О. Дорадництво — ефективний інструмент упровадження державної аграрної політики / О. Сидоренко // Пропозиція. — 2009. — № 1. — С. 20—21.

10. Посібник для сільськогосподарських дорадників / [В. Баранська, З. Бістрам, М. Гренда та ін.]; пер. з пол. Б. Маєр. — Старе Поле, 2005. — 325 с.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2012 р.